

Stanislava Lištiak Mandzáková

Katedra špeciálnej pedagogiky PF PU v Prešove, Slovenska
E-mail: stanislava.mandzakova@unipo.sk

Dagmar Marková

Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky FF UKF v Nitre
E-mail: dmarkova@ukf.sk

O sexuálnych behaviorálnych
atribútoch u osôb s mentálnym
postihnutím a osôb bez mentálneho
postihnutia: empirická sonda / *Sexual
behavioral attributes in people with intellectual
disabilities and persons without intellectual
disability: an empirical probe*

Abstract

In the paper we present partial results of comprehensive research, which focused on attitudinal and behavioral attributes sexuality of people with intellectual disabilities and their socio-cultural and ethical contexts. We analyze include only those items of us compiled questionnaire sexuality and sex education, which concerned the assessment of selected sexual behavioral attributes of students with intellectual disabilities and assessing differences in sexual behavioral attributes of students with intellectual disabilities and students without intellectual disabilities by teachers of special primary schools. Conclusions tracing sexual behavioral attributes show that for students with intellectual disabilities in special schools present some sexual behavioral attributes at the level of premature sexuality, hypersexuality and coital sexual practices.

Key words: Intellectual disability. Sexuality. Behavioral attributes. Special primary school. Research.

ÚVOD¹

Sexualita osôb s mentálnym postihnutím sa často v spoločnosti spája s falošnými predstavami, mýtmi a stereotypmi charakterizovanými myšlienkami, podľa ktorých sú ľudia s mentálnym postihnutím nepohlavní, alebo “večné deti”, alebo naopak sexuálne impulzívni (Couwenhoven, 2001). Pri celkovom

¹ Text vznikol na základe podpory grantu VEGA 1/0286/14: *Behaviorálne a postojoyé atribúty sexuality mládeže s ľahkým mentálnym postihnutím v kontexte rizika a prevencie.*

posúdení Mandzáková, (2011), Lištiak Mandzáková, (2013) usudzuje, že niektorí ľudia sú presvedčení, že osoby s mentálnym postihnutím sú bez sexuálnych inštinktov, že sú sexuálne nevnímavé, a že sú buď ako nevinné deti bez pudových „hriechov“, alebo z dôvodu mentálneho postihnutia vôbec nemajú sexuálne potreby. Rovnako častý je opačný názor, podľa ktorého sa tieto osoby vyznačujú hypersexualitou (Gonzalez-Acquaro, 2006; Mitelman, 2000; Murphy, 2006 a i.).

Zaujímalo nás, ako sa uvedené tézy, ktoré spájajú sexualitu osôb mentálnym postihnutím s hypersexualitou, asexualitou a pod. reflektujú v praxi špeciálnych základných škôl a ako na ne nazerajú učitelia a učiteľky. V rámci výskumu, výsledky ktorého prezentujeme sme sa preto zamerali na zistenia, s akými sexuálnymi behaviorálnymi atribútmi u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím (vrátane heterosexuality, asexuality, predčasnej sexuality a pod.) sa v praxi stretávajú učitelia a učiteľky špeciálnych základných škôl a ako posudzujú rozdiely v sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia. V tomto texte uvádzame stručnú analýzu (pomocou deskriptívnej štatistiky) vybraných položiek dotazníka vzťahujúcich sa k vybraným behaviorálnym aspektom sexuality osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia. O výsledkoch referujeme v nasledujúcom texte.

VÝSKUM

V roku 2014 sme realizovali výskum, ktorý bol zameraný na postojové a behaviorálne atribúty sexuality osôb s mentálnym postihnutím a ich sociokultúrne a etické kontexty. Vo výskume boli celkovo využité kvalitatívne aj kvantitatívne metódy. *V tomto príspevku sa zameriavame len na stručnú analýzu pomocou deskriptívnej štatistiky tých položiek z dotazníka, ktoré sa týkali hodnotenia vybraných foriem sexuality žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím a posudzovania rozdielov v sexualite u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím a žiakov a žiačok bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteľiek špeciálnych základných škôl.*

Nakoľko v tejto oblasti nie je možné v mnohých prípadoch od žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím získať údaje o ich partnerskom a sexuálnom živote priamo (z dôvodu stupňa ich mentálneho postihnutia), tieto údaje sme zisťovali prostredníctvom učiteľov a učiteľiek špeciálnych základných škôl. Pri interpretácii výsledkov výskumu je preto potrebné zohľadniť, že získané údaje sú sprostredkované a ovplyvnené nazeraním a pozorovaním behaviorálnych aspektov sexuality žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím, ako aj jej ďalších aspektov opýtanými učiteľmi a učiteľkami špeciálnych základných škôl.

VÝSKUMNÝ SÚBOR

Výskumný súbor tvorili učitelia a učiteľky špeciálnych základných škôl ($n = 322$). Výskumný súbor nebol reprezentatívny. Z hľadiska pohlavia vo výskumnom súbore prevládali ženy – 82 %, zastúpenie mužov bolo 18 %. Priemerný vek u učiteľov a učiteľiek špeciálnych základných škôl bol 43,6 rokov a najčastejšie uvádzaný vek bol 40 rokov.

VÝSKUMNÉ ZISTENIA

1. SEXUÁLNE BEHAVIORÁLNE ATRIBÚTY U ŽIAKOV A ŽIAČOK S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM PODĽA UČITEĽOV A UČITELIEK ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

V dotazníku sme sa pýtali, či sa učitelia a učiteľky špeciálnych základných škôl počas svojej praxe stretli so sledovanými sexuálnymi behaviorálnymi atribútmi u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím. Odpovede na sledovanú položku dotazníka sú v podobe výsledkov deskriptívnej štatistiky, resp. niektorých jej štatistických ukazovateľov uvedené v tab. 1. Najčastejšie pre jednotlivé sledované sexuálne behaviorálne atribúty² u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím opýtaní/é učitelia a učiteľky zvolili odpoveď 2 (= nie) s výnimkou „predčasnej sexuality“, kde bola najčastejšie zvolená odpoveď 1 (= áno). Priemer naznačuje, že kým s „asexualitou“ u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím sa stretávajú učitelia a učiteľky špeciálnych základných škôl najmenej často, najviac je učiteľmi a učiteľkami v praxi špeciálnych základných škôl registrovaná „predčasná sexualita“.

Poradie na základe priemeru ďalej ukazuje, že na 2. mieste sa umiestnila „sexualita nedokonale vyjadrená“, na 3. mieste „hypersexualita“ a na 4. mieste „sexualita na úrovni pohlavného styku“ (viac pozri tab. 2).

Z uvedeného sa ukazuje, že sexualita žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím na špeciálnych základných školách sa prejavuje a je učiteľmi a učiteľkami posudzovaná ako predčasná, nedokonale vyjadrená, dokonca aj ako hypersexualita, či sexualita na úrovni koitálnych aktivít. Považujeme to za jeden z argumentov opodstatnenosti sexuálnej výchovy u žiakov a žiačok na špeciálnych základných školách.

Tab. 2 Deskriptívna štatistika – sexuálne behaviorálne atribúty u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Variable	Descriptive Statistics (SMP Teacher)			
	Mean	Mode	Frequency of Mode	Std.Dev.
Var66	1,58042	2,000000	166	0,49436
Var67	1,78467	2,000000	215	0,41180
Var68	1,67986	2,000000	189	0,46737
Var69	1,22559	1,000000	230	0,41868
Var70	1,59075	2,000000	166	0,49257
Var71	1,69962	2,000000	184	0,45930
Var72	1,53480	2,000000	146	0,49970

Legenda:

Sexuálne behaviorálne atribúty: 66 – hypersexualita, 67 – asexualita, 68 – oneskorená sexualita, 69 – predčasná sexualita, 70 – sexualita na úrovni pohlavného styku, 71 – sexualita na úrovni nekoitálnych aktivít, 72 – sexualita nedokonale vyjadrená³.

1 = áno, 2 = nie

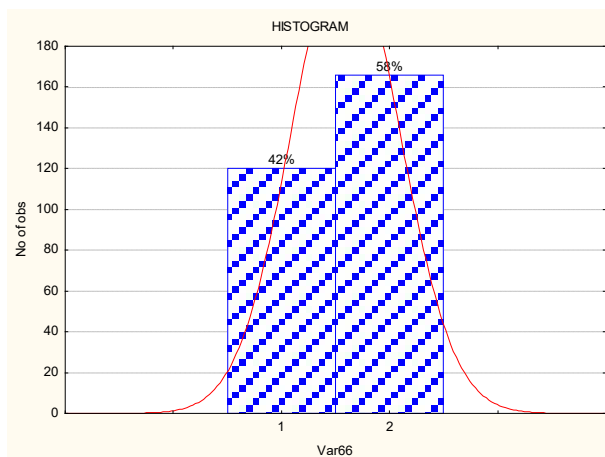
2 Pozri v legende k tabuľke.

3 Pojem „nedokonale vyjadrená sexualita“ vo vzťahu k osobám s mentálnym postihnutím sa používa v zmysle toho, že sexualita je vyjadrená špecificky (neúplne) najčastejšie z dôvodu primárneho mentálneho postihnutia, či pridružených najmä somatických postihnutí (napr. Mellan, 2004 a i.).

Tab. 2 Poradie na základe priemeru – sexuálne behaviorálne atribúty u osôb s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Sexuálne behaviorálne atribúty	Priemer	Poradie na základe priemeru
Predčasná sexualita	1,22559	1.
Sexualita nedokonale vyjadrená	1,53480	2.
Hypersexualita	1,58042	3.
Sexualita na úrovni pohlavného styku	1,59075	4.
Oneskorená sexualita	1,67986	5.
Sexualita na úrovni nekoitálnych aktivít	1,69962	6.
Asexualita	1,78467	7.

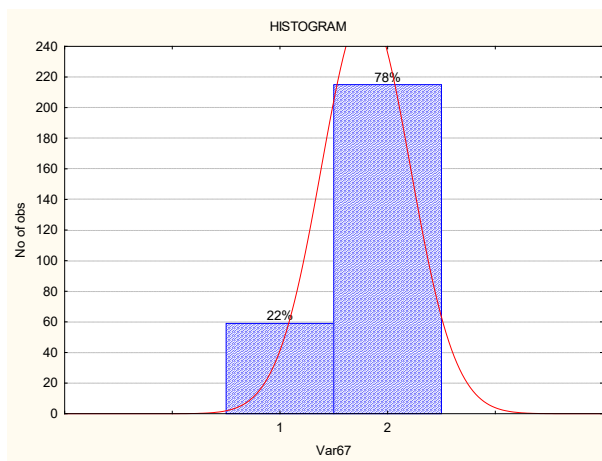
V nasledujúcich obrázkoch sú ilustrované percentuálne výsledky tejto položky dotazníka vo vzťahu k nami sledovaným sexuálnym behaviorálnym atribútom u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím.

Obr. 1 Hypersexualita u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = áno, 2 = nie

Vo vzťahu k posudzovaniu hypersexuality u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím väčšina (58 %) učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl uviedla, že sa s daným sexuálnym behaviorálnym atribútom u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím v praxi nestretáva. Pomerne vysoké percento (42 %) však označilo, že sa s daným sexuálnym behaviorálnym atribútom u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím v praxi stretáva. V poradí na základe priemeru je hypersexualita na 3. mieste v poradí.

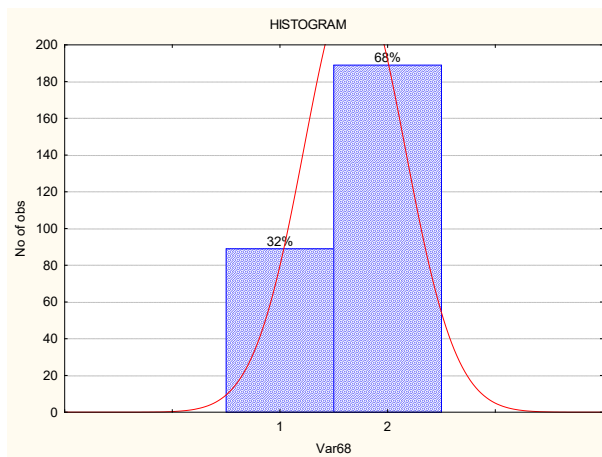

Obr. 2 Asexualita u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = *áno*, 2 = *nie*

Ako ukazuje obr. 2, asexualita ako sexuálny behaviorálny atribút u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím bola väčšinou (78 %) učiteľmi a učiteľkami špeciálnych základných škôl posudzovaná ako neprítomná u tejto cieľovej skupiny. 22 % opýtaných učiteľov a učiteliek uvádza, že sa s daným sexuálnym behaviorálnym atribútom počas svojej praxe stretlo. V poradí na základe priemeru je však asexualita až na poslednom 7. mieste.

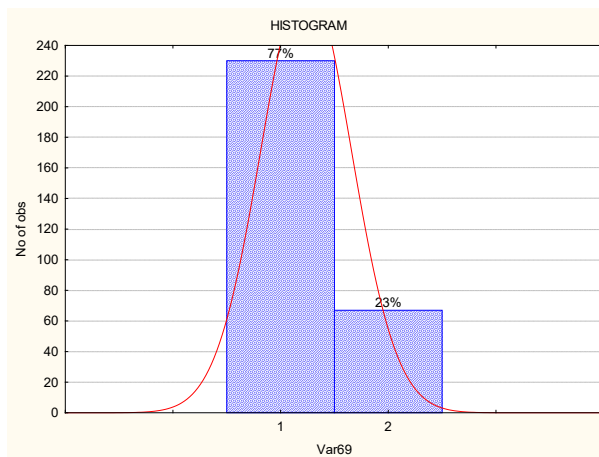
Obr. 3 Oneskorená sexualita u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = *áno*, 2 = *nie*

Na obr. 3 sú ilustrované výsledky týkajúce sa výskytu oneskorenej sexuality u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl. Aj v tomto prípade väčšina (68 %) opýtaných učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl uviedla, že sa počas svojej praxe so sledovaným se-

xuálnym behaviorálnym atribútom u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím nestretla. Oneskorená sexualita je v poradí na základe priemeru na 5. mieste.

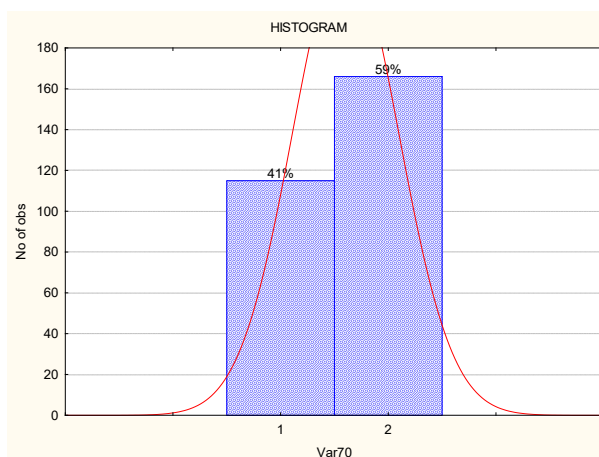

Obr. 4 Predčasná sexualita u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = áno, 2 = nie

Pri posudzovaní predčasnej sexuality ako sexuálneho behaviorálneho atribútu u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím väčšina (77 %) učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl uviedla, že sa s ním počas praxe na špeciálnej základnej škole u tejto cieľovej skupiny stretla, 23 % účastníkov a účastníčok výskumu počas svojej praxe predčasnú sexualitu u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím neregistrovali. Predčasná sexualita je v poradí na základe priemeru na 1. mieste.

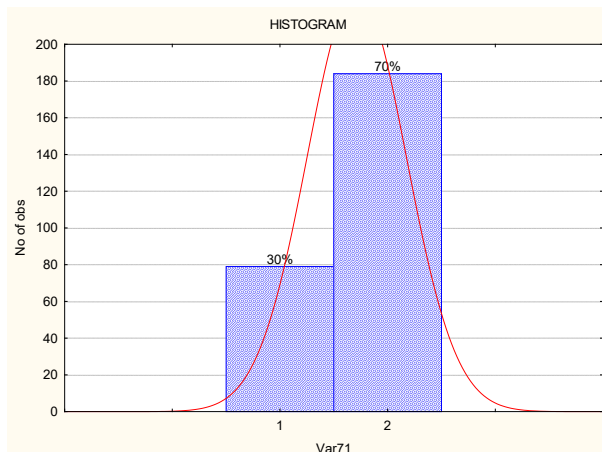

Obr. 5 Sexualita na úrovni pohlavného styku u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = áno, 2 = nie

Ako ilustruje obr. 5, sexualita na úrovni pohlavného styku je podľa väčšiny (59 %) učiteľov a učiteliek u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím neprítomná, 41 % však uviedlo, že sa s týmto sexuálnym behaviorálnym atribútom u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím počas svojej praxe stretli. Sexualita na úrovni pohlavného styku je v poradí na základe priemeru na 4. mieste.

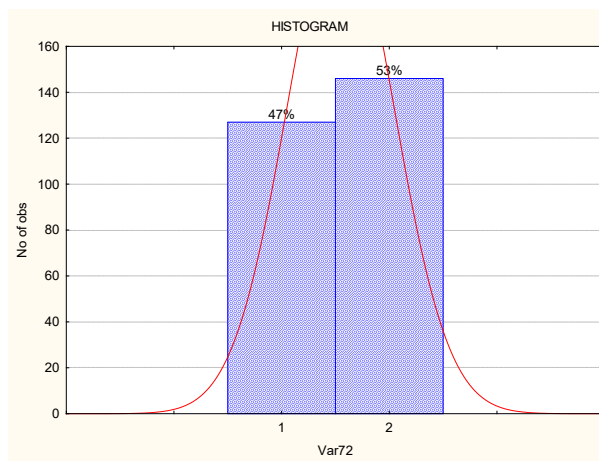

Obr. 6 Sexualita na úrovni nekoitálnych aktivít u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = áno, 2 = nie

Zaujímavým zistením je, že so sexualitou na úrovni nekoitálnych aktivít sa u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím počas svojej praxe nestretla väčšina (70 %) učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl, iba 30 % opýtaných uviedlo, že sa s daným sexuálnym prejavom stretli. V porovnaní s predchádzajúcou odpoveďou, ako aj poradia na základe priemeru, kde sa sexualita na úrovni nekoitálnych aktivít umiestnila na 6. mieste, možno konštatovať, že učelia a učiteľky sa u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím v praxi špeciálnych základných škôl stretávajú častejšie so sexualitou na úrovni koitálnych aktivít v porovnaní s nekoitálnymi aktivitami.

Obr. 7 Sexualita nedokonale vyjadrená u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = *áno*, 2 = *nie*

V prípade nedokonale vyjadrenej sexuality ako jedného zo sexuálnych behaviorálnych atribútov žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím väčšina (53 %) učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl uviedla, že sa s daným prejavom sexuality nestretli, 47 % opýtaných označilo, že sa s nedokonale vyjadrenou sexualitou u tejto cieľovej skupiny počas svojej praxe stretli. Sexualita nedokonale vyjadrená sa umiestnila na 2. mieste v poradí na základe priemeru. Uvedené naznačuje aj odborná literatúra, ktorá sa zmieňuje o tom, že sexualita osôb s mentálnym postihnutím môže byť nedokonale vyjadrená (Mellan, 2004), najčastejšie z dôvodu primárneho mentálneho postihnutia, či pridružených najmä somatických postihnutí.

2. ROZDIELY V SEXUÁLNYCH BEHAVIORÁLNYCH ATRIBÚTOCH U OSÔB S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM A OSÔB BEZ MENTÁLNEHO POSTIHNUŤIA PODĽA UČITEĽOV A UČITELIEK ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

V ďalšej položke dotazníka sme zisťovali, či sú rozdiely v sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl. Na päťstupňovej škále (od 1 = veľmi často až po 5 = nikdy) mali opýtaní/é učitelia a učiteľky vyznačiť – pri sledovanom sexuálnom behaviorálnom atribúte – aké časté sú tieto rozdiely.

Odpovede na sledovanú otázku sú v podobe výsledkov deskriptívnej štatistiky, resp. niektorých jej štatistických ukazovateľov uvedené v tab. 3. Najčastejšie pre jednotlivé rozdiely v sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch⁴ medzi osobami s mentálnym postihnutím a osobami bez mentálneho postihnutia opýtaní/é učitelia a učiteľky zvolili strednú odpoveď na škále 3 (= občas) s výnimkou *predčasnej sexuality a sexuality na úrovni pohlavného styku*, kde bola zvolená od-

4 Pozri v legende k tabuľke.

poved' 1 (= veľmi často) a odpovede *nie je žiaden rozdiel*, kde bola zvolená odpoved' 4 (= zriedka).

Z uvedených výsledkov sa ukazuje, že v nami sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch je najčastejším rozdielom u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia *predčasná sexualita* podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl. Vzhľadom k výsledkom prezentovaným vyššie sa môžeme domnievať, že v kontexte predčasnej sexuality, ktorá bola učiteľmi a učiteľkami špeciálnych základných škôl väčšinou uvádzaná ako sexuálny behaviorálny prejav, s ktorým sa v praxi stretávajú a zároveň je najfrekvencovanejším sexuálnym behaviorálnym atribútom u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím (je na 1. v mieste v poradí na základe priemeru), že uvedený rozdiel je ponímaný v smere osôb s mentálnym postihnutím. Ako ďalšie rozdiely boli učiteľmi a učiteľkami špeciálnych základných škôl uvádzané *sexualita na úrovni pohlavného styku* a *hypersexualita*.

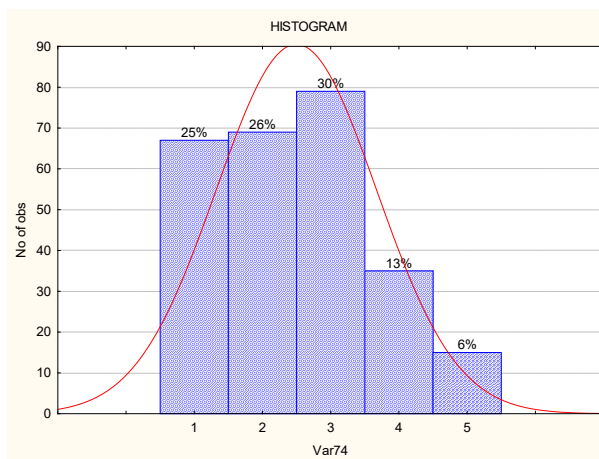
Tab. 2 Deskriptívna štatistika – rozdiely v sexuálnych behaviorálnych atribútoch u žiakov/žiačok s mentálnym postihnutím a žiakov/žiačok bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Variable	Descriptive Statistics (SMP Teacher)			
	Mean	Mode	Frequency of Mode	Std.Dev.
Var74	2,47925	3,000000	79	1,16797
Var75	3,16601	3,000000	86	1,12516
Var76	3,15830	3,000000	83	1,13866
Var77	2,20504	1,000000	94	1,16401
Var78	2,45211	1,000000	89	1,32237
Var79	2,81277	3,000000	75	1,26383
Var80	2,95902	3,000000	87	1,24324
Var81	3,35577	4,000000	62	1,26199

Legenda:

Rozdiely v sexuálnych behaviorálnych atribútoch: 74 – *hypersexualita*, 75 – *asexualita*, 76 – *oneskorená sexualita*, 77 – *predčasná sexualita*, 78 – *sexualita na úrovni pohlavného styku*, 79 – *sexualita na úrovni nekoitálnych aktivít*, 80 – *sexualita nedokonale vyjadrená*, 81 – *nie je žiaden rozdiel*.

Škála, kde 1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

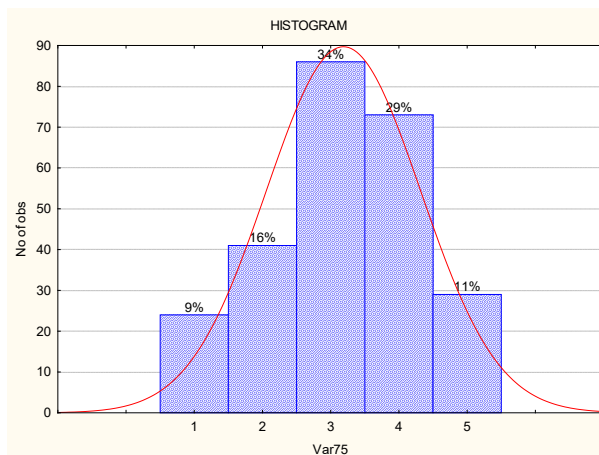

Obr. 8 Rozdiely v hypersexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Ako ukazuje obr. 8, odpovede učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl na túto položku sú pomerne rozptýlené: 30 % označilo strednú odpoveď na škále, 26 % možnosť často, 25 % veľmi často, 13 % zriedka a 6 % nikdy. Celkovo sú však odpovede naklonené k tomu, že sa tieto rozdiely u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia vyskytujú s rôznou frekvenciou. Rozdiely v hypersexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia sa umiestnili na 3. mieste v poradí na základe priemeru.

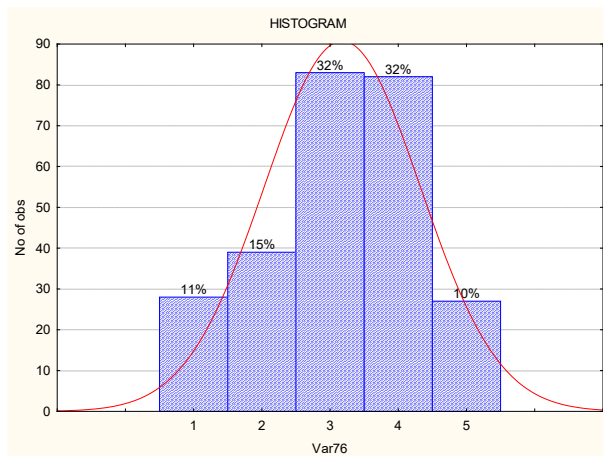
Obr. 9 Rozdiely v asexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Aj v prípade posudzovania rozdielov v asexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia sú odpovede učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl pomerne rozptýlené s najväčším percentuálnym zastúpením

na strednej škále (34 %). Ďalšie odpovede sme registrovali v tomto poradí: 29 % opýtaných učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl uviedlo zriedka, 16 % často, 11 % nikdy a 9 % veľmi často (pozri obr. 9).

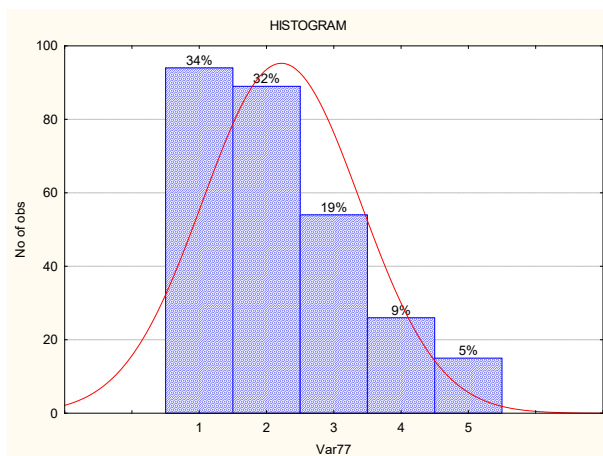

Obr. 10 Rozdiely v oneskorenej sexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Ako ilustruje obr. 10 pri posudzovaní rozdielov v oneskorenej sexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia zhodne – 32 % učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl uviedlo strednú odpoveď na škále a odpoveď zriedka, 15 % označilo, že sú tieto rozdiely časté, 11 % veľmi časté a 10 % respondentov a respondentiek uviedlo možnosť nikdy.

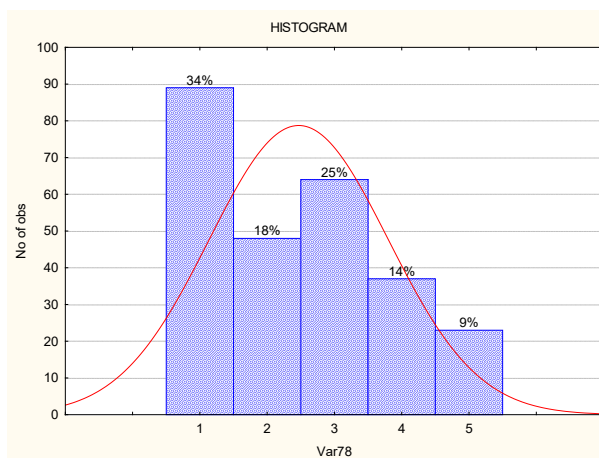

Obr. 11 Rozdiely v predčasnej sexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Rozdiely v predčasnej sexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia označilo najviac (34 %) učiteľov a učiteľiek špeciálnych základných škôl ako veľmi časté, 32 % posudzuje tieto rozdiely ako časté, 19 % označilo strednú odpoveď na škále a 9 % ich posudzuje ako zriedkavé a 5 % označilo možnosť nikdy. Ako ukazuje tab. 3 predčasná sexualita je najčastejšie uvádzaným rozdielom zo sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútov u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteľiek špeciálnych základných škôl. V poradí na základe priemeru sú rozdiely v predčasnej sexualite u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia na 1. mieste.

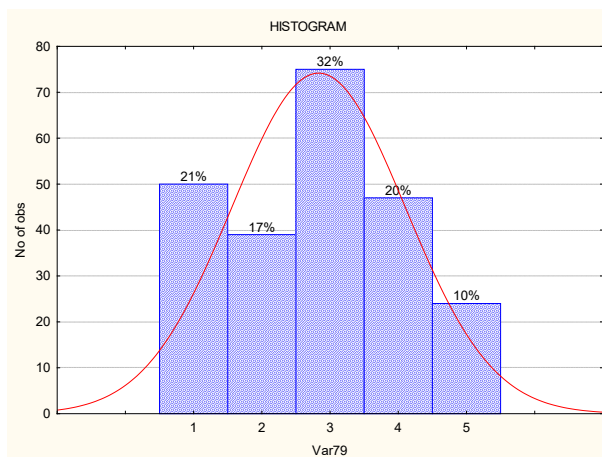

Obr. 12 Rozdiely v sexualite na úrovni pohlavného styku u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteľiek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Ako ukazuje obr. 12, posudzovanie rozdielov v sexualite na úrovni pohlavného styku u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia učiteľmi a učiteľkami špeciálnych základných škôl je pomerne rozptýlené s tým, že najviac (34 %) z nich označilo, že sú veľmi časté, 25 % zvolilo strednú odpoveď na škále a 34 % ich posudzuje ako časté. 14 % označilo možnosť zriedka a 5 % nikdy. V poradí na základe priemeru sú rozdiely v sexualite na úrovni pohlavného styku na 2. mieste.

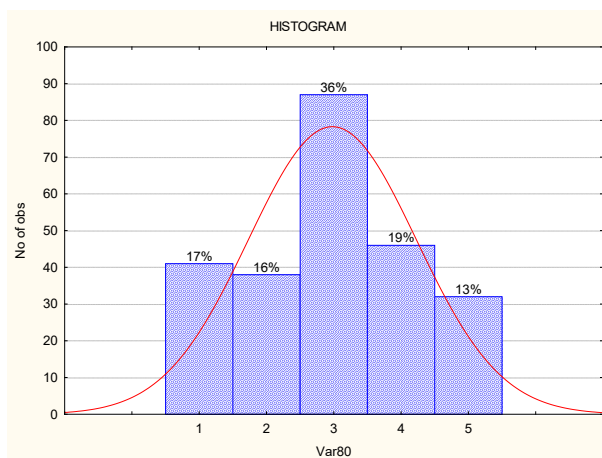

Obr. 13 Rozdiely v sexualite na úrovni nekoitálnych aktivít u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

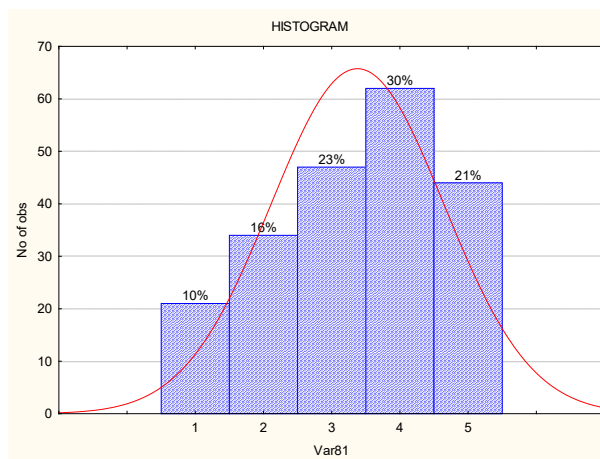
Ako ukazuje obr. 13, aj odpovede na túto položku sú pomerne rozptýlené – najviac (32 %) učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl označilo strednú odpoveď na škále, 21 % posudzuje rozdiely v sexualite na úrovni nekoitálnych aktivít ako veľmi časté, iba o niečo menej (20 %) učiteľov a učiteliek zvolilo možnosť zriedka, 17 % možnosť označilo možnosť veľmi často a 10 % nikdy.

Obr. 14 Rozdiely v sexualite nedokonale vyjadrenej u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Obr. 15 Nie je žiaden rozdiel v sexuálnych behaviorálnych atribútoch u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl

Legenda:

1 = veľmi často, 2 = často, 3 = občas, 4 = zriedka, 5 = nikdy

Ako ukazujú percentuálne výsledky na obr. 14 a 15, odpovede účastníkov a účastníčok výskumu sú pomerne rozptýlené pri posudzovaní rozdielov „v sexualite nedokonale vyjadrenej“ aj pri možnosti „nie je žiaden rozdiel“ v sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch.

ZÁVER

Závery analýzy sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútov u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl poukazujú na tieto zistenia:

- Najviac je učiteľmi a učiteľkami v praxi špeciálnych základných škôl u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím registrovaná predčasná sexualita.
- Najmenej často sa u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím učiteľia a učiteľky špeciálnych základných škôl stretávajú s asexualitou.
- Podľa poradia na základe priemeru sa na 1. mieste umiestnila predčasná sexualita, na 2. mieste sexualita nedokonale vyjadrená, na 3. mieste hypersexualita a na 4. mieste sexualita na úrovni pohlavného styku.
- Z uvedeného sa ukazuje, že sexualita žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím na špeciálnych základných školách sa prejavuje a je učiteľmi a učiteľkami posudzovaná ako predčasná, nedokonale vyjadrená, dokonca aj ako hypersexualita, či sexualita na úrovni koitálnych aktivít. Považujeme to za jeden z argumentov pre opodstatnenosť sexuálnej výchovy u žiakov a žiačok na špeciálnych základných školách.

Závery analýzy rozdielov v sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl ukazujú, že:

- Najčastejším rozdielom v sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútoch u osôb s mentálnym postihnutím a osôb bez mentálneho postihnutia je podľa učiteľov a učiteliek špeciálnych základných škôl predčasná sexualita.
- Ako ďalšie rozdiely boli učiteľmi a učiteľkami špeciálnych základných škôl uvádzané sexualita na úrovni pohlavného styku a hypersexualita.

Pri sumarizácii záverov z analýzy sledovaných sexuálnych behaviorálnych atribútov môžeme konštatovať, že u žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím na špeciálnych základných škôl sú prítomné niektoré sexuálne behaviorálne atribúty, a to aj na úrovni kointálnych sexuálnych praktík. Spolu s výsledkami o predčasnej sexualite, či hypersexualite u osôb s mentálnym postihnutím predstavujú zistenia, ktoré podporujú dôležitosť a naliehavosť implementácie sexuálnej výchovy do špeciálnych základných škôl.

ZOZNAM LITERATÚRY

1. COUWENHOVEN, T. 2001. Sexuality Education: Building a Foundation for Healthy Attitudes. In: *Disability Solutions*, 2001. vol. 4, no. 5, pp. 9-10.
2. GONZALES-ACQUARO, K. 2006. *Sexuality education and mental retardation: Workshop effects on teachers' knowledge, attitudes, and self-efficacy beliefs*. Columbia: Columbia University. 2006.
3. HORŇÁK, L. 2010. Kvalita života osôb s ťažším mentálnym postihnutím v oblasti sexuality v domovoch sociálnych služieb na Slovensku a Camphillských komunitách v zahraničí. In: MITLÖHNER, M., PROUZOVÁ, Z. (eds.) *18. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice 23. – 25. září 2010 Pardubice, Sborník referátů*. Brno: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2010, s. 23-37. ISBN 978-80-904290-2-4.
4. LIŠŤIAK MANDZÁKOVÁ, S. 2013. *Sexuální a partnerský život osob s mentálním postižením*. Praha: Portál, 2013, s. 184. ISBN 978-80-262-0502-9.
5. MANDZÁKOVÁ, S. 2011. *Kvalita sexuálního a partnerského života osôb s ťažším mentálnym postihnutím*. Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011. ISBN 978-80-555-0455-1.
6. MITELMAN, S. 2000. *Teaching Sex Ed: Sex education for youth with disabilities*. [online] [cit. 2009-13-09]. Dostupné na internete: <http://www.sexualityandu.ca/teachers/tools-10-1.aspx>
7. MURPHY, N. A. 2006. Sexuality of Children and Adolescents With Developmental Disabilities. In: *Pediatrics*, 2006, vol. 118, no. 1, pp. 398-403.